TAE 2021: Talousarvioesitys 2021 kuuleminen: lisäselvitys Esittävän taiteen vos-uudistuksesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 132/2020)

Esityksen tausta ja valmistelu

Esitys on osa museoiden ja esittävän taiteen rahoitusjärjestelmän uudistusta, joka pohjautuu tammikuussa 2018 ehdotuksensa jättäneen työryhmän (*Kuusiston työryhmä*) tekemään valmisteluun. Kuusiston työryhmän ehdotuksesta saadun lausuntopalautteen perusteella uudistuksen toimeenpano päätettiin vaiheistaa siten, että ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin museolain ja museoiden rahoitusta koskevien säännösten uudistus sekä esittävän taiteen ns. vapaan kentän valtionavustusrahoitusta koskevat uudistukset. Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää koskevien ehdotusten arvioitiin edellyttävän lisävalmistelua eräiden lausuntopalautteessa esille nousseiden kysymysten ratkaisemiseksi.

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistus sisältyy hallitusohjelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti elokuussa 2019 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella loppuun ehdotus esittävän taiteen valtionosuusuudistukseksi. Jatkotyöryhmän ministeriölle luovuttama ehdotus (19.2.2020) oli yksimielinen ja lausuntokierroksella palaute oli pääosin myönteistä. Hallitus antoi esityksen eduskunnalle 24.9.2020.

Määrärahat

Vapaan kentän valtionavustusten uudistuksiin liittyen on lisätty avustuksiin käytettävissä olevia määrärahoja vuodesta 2019 alkaen. Vuoden 2019 talousarviossa määrärahoja lisättiin kertaluonteisesti 1 miljoonalla eurolla. Valtion vuoden 2020 talousarviossa on myönnetty uudistuksen toimeenpanoon 1 miljoonaa euroa. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021 – 2023 oli esittävän taiteen VOS-uudistuksen toimeenpanoon varattu lisämäärärahaa vuodelle 2021 1,5 miljoonaa euroa, vuodelle 2022 7 miljoonaa euroa ja vuodelle 2023 10 miljoonaa euroa. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021 – 2024 tähän tuli muutos siten, että koko 10 miljoonan euron määrärahalisäys on käytettävissä jo vuonna 2022, jolloin uudistus tulee voimaan. Jo aiemmin tehdyt määrärahalisäykset huomioon ottaen lisäys on yhteensä 13 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2018 tasoon. Lisämäärärahan jakautumisesta esittävän taiteen valtionosuuksien ja vapaan kentän toiminta-avustusten kesken päätetään vuoden 2022 talousarviossa.

Voimaantulo ja täytäntöönpano

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022. Tämä edellyttää, että vuoden 2021 aikana ennen lain voimaantuloa toteutetaan täytäntöönpanotoimia, muun muassa järjestetään haku, jossa valtionosuuden piiriin pyrkivät toimintayksiköt voivat hakea hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi. Esittävän taiteen valtionosuuslautakunnan tulisi myös antaa asiantuntijalausuntonsa hakemuksista jo ennen lain voimaantuloa vuoden 2021 aikana. Jotta tämä olisi mahdollista tulisi opetus- ja kulttuuriministeriön antaa asetus esittävän taiteen valtionosuuslautakunnasta siten, että se tulee voimaan jo vuoden 2021 alussa. Esittävän taiteen edistämisestä annetun lain voimaantulosäännöstä tulisi tämän vuoksi porrastaa niin, että edellä todetun lautakunnan asettamista koskeva osuus tulisi voimaan ennen muun lain voimaantuloa jo vuoden 2021 alussa.